

De heer Janez Potočnik
Lid van de Europese Commissie

Den Haag, 12 december 2013
13175688

Geachte heer Potočnik,

In de *Roadmap to a Resource Efficient Europe* heeft de Europese Commissie (EC) een Mededeling over duurzaam voedsel aangekondigd. Om input van o.a. lidstaten en stakeholders te verkrijgen heeft de Europese Commissie onlangs een publieke consultatie gelanceerd.

Met deze brief wil Nederland een bijdrage leveren aan uw Mededeling Verduurzaming voedselsystemen. Nederland erkent de noodzaak van *integraal* en *toekomstgericht* beleid, zowel op Europees als nationaal niveau, voor verduurzaming van voedselsystemen. Nederland is tweede exporteur van landbouwproducten in de wereld en Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen vervullen een voortrekkersrol op het gebied van verduurzaming. In Nederland werken ondernemers, overheid en andere organisaties in de hele keten samen aan de verduurzaming van de voedselketen. Wij stellen onze kennis en ervaring daarom graag ter beschikking aan de Europese Commissie om te komen tot effectief beleid voor een duurzaam voedselsysteem.

Uitdagingen

Het wereldvoedselsysteem is één van de grootste bronnen van milieudruk. Van alle menselijke activiteiten legt voedselproductie het grootste beslag op het beschikbare land en een aanzienlijk beslag op zoetwatervoorraden in de wereld. Daarmee vormt ze een bedreiging voor de biodiversiteit. Voedselproductie draagt bovendien bij aan klimaatverandering door de

uitstoot van broeikasgassen. Het huidige wereldvoedselsysteem en de kwaliteit van de leefomgeving komen extra onder druk te staan bij ongewijzigd beleid. Het gevolg hiervan is dat het natuurlijk kapitaal in toenemende mate wordt aangetast.

Om te voorkomen dat hierdoor de voedselzekerheid afneemt, is een internationale aanpak cruciaal. Voedselsystemen zijn uitermate complex en houden zich niet aan landsgrenzen. Lidstaten zijn daarom afzonderlijk niet in staat om de eerdergenoemde ontwikkelingen het hoofd te bieden. De EU kan een rol spelen om het wereldvoedselsysteem weerbaarder te maken. Bovendien kan in EU-verband worden gezorgd voor een 'level playing field' als het gaat om eisen die vanuit duurzaamheid aan voedsel worden gesteld. Bij een Europese aanpak is Nederland in staat om oplossingen aan te dragen voor de gesignaleerde trends.

Nederland verwelkomt daarom een Mededeling van de Europese Commissie waarin haar ambities voor de verduurzaming van voedselsystemen uiteengezet worden. Nederland gaat er vanuit dat in deze Mededeling een afname van de milieudruk van het wereldvoedselsysteem als ambitie wordt neergezet en ingevuld.

Wat verwacht Nederland van de Europese Commissie t.a.v. de uit te brengen Mededeling voor verduurzaming van voedselsystemen?

1. Definiëring en ambities. Het is gewenst dat de Commissie een heldere probleemdefinitie van duurzame voedselsystemen geeft en zorgt voor adequate statistieken. Ook dient de Commissie daarbij aan te geven hoe de afbakening van het begrip (Europees en mondiaal) plaatsvindt. Nederland vindt dat verduurzaming van voedselsystemen mondiaal moet worden geïnterpreteerd. Het is gewenst dat de Commissie de problematiek van honger en ondervoeding in ontwikkelingslanden integraal meeneemt en helder aangeeft wat de relatie (synergie, coherentie) is tussen de inzet ten aanzien van het Europese landbouw/voedselsysteem en de inzet vanuit het Europees OS-beleid op het thema Food and Nutrition Security. Nederland adviseert de Commissie om de definitie van de FAO als uitgangspunt te nemen¹.

Nederland vindt het gewenst dat bij de Europese definitie van verduurzaming van voedselsystemen het onderwerp dierenwelzijn integraal meegenomen wordt, naast de onderwerpen milieu en volksgezondheid. Nederland verwacht dat de Commissie ook aangeeft wat haar ambities op langere termijn zijn

¹ Voedselsystemen omvatten volgens de FAO het ecosysteem en alle activiteiten die samenhangen met de productie, verwerking en distributie en consumptie van voedsel. Kortom alle voedselketens en de dwarsverbanden ertussen.

voor de verduurzaming van voedselsystemen. Nederland nodigt de Commissie uit - om binnen de bestaande bevoegdheidsverdeling - haar visie te geven op de verduurzaming van de voedselsystemen.

2. Verantwoordelijkheidsverdeling Europa - lidstaten - bedrijfsleven.

Nederland vindt het belangrijk dat de Commissie in de Mededeling helder aangeeft hoe de verantwoordelijkheidsverdeling op het terrein van duurzaam voedsel is tussen de lidstaten en de Commissie. De verantwoordelijkheid voor het bevorderen van duurzame consumptie ligt bij de afzonderlijke lidstaten.

3. Verantwoordelijkheidsverdeling overheid - bedrijfsleven. Het bedrijfsleven is primair verantwoordelijk om inhoud te geven aan dit verduurzamingproces. De afzonderlijke lidstaten kunnen hierbij een belangrijke rol spelen: zij kunnen de verschillende ketenpartijen in hun land uitdagen om verdergaande stappen naar verduurzaming te zetten. De Europese Commissie en de lidstaten kunnen daarbij flankerend beleid inzetten (wegnemen belemmeringen, faciliterend, regels formuleren voor het vergroten van de transparantie e.d.). Overheden hebben daarnaast ook een rol in het formaliseren van vrijwillige afspraken door het bedrijfsleven om daarmee minimale eisen op te schroeven voor achterblijvers. Met het Initiatief Duurzame Handel geeft Nederland een stimulans aan de verduurzaming van de grondstofketens. Europa kan met zijn handelsbeleid een stimulans geven aan de verduurzaming van de import van grondstoffen. De Commissie wordt verzocht in de op te stellen Mededeling daar nader op in te gaan.

In Nederland hebben het Ministerie van Economische Zaken en het bedrijfsleven in het voorjaar van 2013 gezamenlijk een agenda opgesteld voor de verduurzaming van de voedselketens (zie bijlage). In deze Agenda wordt prioriteit gegeven aan het verhogen van het duurzaamheidsniveau in de grote Nederlandse grondstof- en productketens in brede zin en met extra aandacht voor het verduurzamen van de vleesketen, het verminderen van voedselverspilling, de optimalisatie van reststromen en het verbeteren van de transparantie en communicatie. Een dergelijke aanpak kan als voorbeeld dienen voor andere landen.

Nederland verwacht van de Europese Commissie dat zij de duurzaamheidsinitiatieven van het bedrijfsleven respecteert en met haar beleid daarbij aansluit.

4. Transparantie. De op te stellen Mededeling dient over de gehele voedselketen te gaan. Een bedrijf aan het eind van de keten kan nooit verantwoording afleggen indien niet helder is wat elders in het systeem heeft plaatsgevonden. Transparantie van duurzaamheidsprestaties is daarvoor essentieel. Gelet op het grensoverschrijdende karakter van het

voedselsysteem zijn afspraken op Europees niveau over transparantie gewenst. Transparantie kan alleen worden gegarandeerd als er wetenschappelijk onderbouwde methodologie, indicatoren en criteria beschikbaar zijn, die consistent worden gehanteerd en geïnterpreteerd door bedrijven en stakeholders, zowel op nationale als internationale schaal. Daarom is uniformiteit en validering van deze methodieken en criteria/indicatoren (in ieder geval voor de grootste grondstoffenstromen) op Europees niveau noodzakelijk. De Commissie speelt een belangrijke rol in dit proces. Hierbij kan men aansluiten bij private initiatieven met betrekking tot methodiek en criteriaontwikkeling, zoals de Round Table for Sustainable Consumption and Production of Food, de Global Gap of de Round Table on Responsible Soy (RTRS) en Sustainable Palm Oil (RSPO). De Commissie heeft verder ook een taak bij het monitoren van indicatoren. Die indicatoren moeten op het niveau van de EU en van lidstaten aangeven hoe het gaat op aspecten van landgebruik ten behoeve van de voedselvoorziening, dierenwelzijn, emissie van broeikasgassen en andere schadelijke stoffen een dergelijke.

De Commissie kan met het formuleren van uniforme milieucriteria richtinggevend zijn voor de algemene kaders. Daarbij hoort ook het creëren van betere marktcondities voor producten en diensten die duurzamer zijn. Dit sluit goed aan bij de in de 'Roadmap Resource Efficient Europe' aangekondigde methode die de EC zal ontwikkelen voor duurzaamheidscriteria voor de belangrijkste voedselgrondstoffen.

Meer transparantie van de voedselstromen is ook gewenst voor het beter functioneren van de Interne Markt. Transparantie is ook nodig voor het versterken van het voedselvertrouwen in Europa. Daarbij horen adequate 'tracking and tracing' systemen.

5. Verduurzaming consumptie. Nederland constateert dat veel lidstaten een actief beleid voeren gericht op verduurzamen van het voedingspatroon (o.a. door aandacht voor meer plantaardige eiwitten en minder dierlijke eiwitten). Verduurzaming van voedingspatronen is een belangrijke route bij verduurzaming van voedselsystemen. Uit een advies van de Nederlandse Gezondheidsraad is gebleken dat gezond eten in veel gevallen samengaat met duurzamer eten.

Nederland vindt het daarom gewenst dat in de te verschijnen Mededeling nader ingegaan wordt op een samenhangend beleid voor gezond en duurzaam voedsel. Ook vraagt Nederland de Commissie om het voortouw te nemen bij Green Public Procurement zodat het bij de inkoop van voedsel gericht is op duurzame maaltijden en een duurzamer menu.

Vergroten van het publiek besef over de noodzaak van een verandering van consumptiepatronen is in beginsel wenselijk. Dit vraagt om betrouwbare en toegankelijke informatie over de impact van consumptiepatronen door lidstaten (in Nederland aangeboden door het Voedingscentrum en Milieu Centraal). Onderzoek toont aan dat alleen voorlichting nauwelijks leidt tot verduurzamen van het voedingspatroon. Om tot verduurzaming te komen moeten lidstaten samen met de markt een set instrumenten hanteren die invloed heeft op onbewust/automatisch gedrag, waarmee ze de gezonde en duurzame keuze de *gemakkelijkste keuze* maken voor de consument. De Europese Commissie kan lidstaten hierbij ondersteunen door het organiseren van 'Communities of best practices' om kennis en ervaring uit te wisselen en betrouwbare meetmethoden te ontwikkelen om verschillende typen menu te vergelijken op duurzaamheid.

Binnen het Retail Forum zou de Europese Commissie Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en het stimuleren van verduurzaming van de consumptie door retailers, cateraars en horeca kunnen stimuleren.

6. Voedselverspilling. Voedselverspilling dient een belangrijk onderwerp te zijn bij deze Europese Mededeling. Terugdringen van voedselverliezen is essentieel. Nederland verzoekt de Commissie te onderzoeken of er nog meer producten die lang houdbaar zijn en van goede kwaliteit blijven, uitgezonderd kunnen worden van de verplichting om een houdbaarheidsdatum op het etiket te vermelden (uitbreiding annex X van EU-Verordening 1169/2011). Inzicht in de verspillingcijfers en uniformiteit in de methodologie (Fusions) en transparantie van de hele keten zijn een randvoorwaarde om gerichte acties in te zetten. In Nederland is men al enige tijd bezig de mate van verspilling in beeld te krijgen. De Commissie en de lidstaten moeten een klimaat scheppen waarbij het vanzelfsprekend is dat bedrijven transparant zijn over hun verspillingcijfers. Op basis van lopende onderzoekprogramma's, zoals Fusions zou de EC bijvoorbeeld bedrijven kunnen stimuleren om voedselverspilling door de hele keten heen te monitoren.

Nederland zal in 2014 een internationale conferentie over 'food waste en post-harvest losses' organiseren. We zullen de Europese Commissie hierover separaat benaderen.

7. Innovaties. De Commissie dient in het kader van Horizon 2020 extra steun te geven voor onderzoek en innovatie om verduurzaming van voedselsystemen te realiseren. Om daadwerkelijk stappen naar duurzaamheid te zetten zou hierbij de focus moeten liggen op grensverleggende innovaties die het verschil kunnen maken. Het kan hierbij zowel gaan om technische innovaties als sociale en systeeminnovaties. Innovaties kunnen leiden tot nieuwe meer duurzame producten. Bij de toepassing van insecten in dier- en

visvoerders doen zich wettelijke belemmeringen voor. Als uit (o.a. Nederlandse) risicobeoordeling blijkt, dat een dergelijke toepassing veilig is, zal Nederland in overleg met de Europese Commissie en met EU-lidstaten nader onderzoeken of betreffende toepassingsmogelijkheden van insecten mogelijk kunnen worden (TK 26991, nr. 354).

8. Mededingingswetgeving. In enkele gevallen (daar waar horizontaal of verticaal in de keten werd samengewerkt) bestaat er soms spanning tussen de (Europese) Mededingingswetgeving en verduurzaminginitiatieven van het bedrijfsleven. Nederland verzoekt de Europese Commissie dit onderwerp te verkennen en in de definitieve Mededeling op dit spanningsveld nader in te gaan.

9. Slimme marktprikkels. In een brief aan de Tweede Kamer (Uitvoeringsagenda Natuurlijk kapitaal, 22 juni 2013) heeft het kabinet aangegeven dat ecosysteemdiensten nog niet op hun economische waarde worden geschat. Nederland verzoekt de Commissie te verkennen hoe ecosysteemdiensten bij de productie van voedsel door beprijzen via een Europese of mondiale aanpak een plek in het economisch verkeer kunnen krijgen. De impact van voedselproductie op het biodiversiteitsverlies dient op die manier substantieel minder te worden. Prijzen van producten en diensten zullen de externe effecten van productie en consumptie op natuur en milieu meer moeten reflecteren. Een slimme combinatie van beprijzing (bijvoorbeeld in de fiscaliteit of in het emissiehandelssysteem), innovatiebeleid en overheidsinkoop stimuleert duurzame productie en creëert afzetmarkten. Voorkomen moet worden dat beprijzing de concurrentiepositie aantast. Dit vergt veelal een Europese en soms mondiale aanpak, waarbij de borging van een gelijk speelveld centraal staat.

10. Coherentie. Nederland vindt het van groot belang dat er voor de verschillende beleidsdomeinen van de Europese Commissie (Gemeenschappelijk landbouwbeleid, Gemeenschappelijk Visserijbeleid, het Europese biodiversiteitsbeleid, handelsbeleid, gezondheid, klimaatbeleid e.d.) en duurzaam voedselbeleid een samenhangend beleid gevoerd wordt. Met name gelet op de bijdrage van voedselproductie aan klimaatverandering, bedreiging visstanden, watergebruik, uitstoot toxische stoffen en landgebruik is een verlaging van de belasting van de voedselproductie en consumptie gewenst. De Commissie wordt verzocht hier in de te verschijnen Mededeling over verduurzaming van voedselsystemen nader op in te gaan.

Wij vertrouwen erop dat we hiermede een bijdrage aan de door u uit te brengen Mededeling Verduurzaming voedselsystemen hebben geleverd.

(w.g.)

Sharon A.M. Dijkma
Minister voor Landbouw

(w.g.)

Wilma J. Mansveld
Staatssecretaris van Infrastructuur
en Milieu